HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

סגאי היא. דאיכא דנפקא ליה מילה בזמנה מק"ו כרבא וכי אתא קרא לשלא בזמנה ואיכא דלא נפקא ליה בק"ו ואיצטריך למילה בזמנה כרב ספרא ושלא בזמנה אתיא מדיגיה: **לרבי יהודה.** רבי יאשיה דמלריך קרא לרבי כרבי יהודה סבירא ליה: **מודה ר' שמעון בספיק בו'.** הילכך מי לא רבי קרא לא עבדי: **סברה.** נתן בה דעתיה וקבל ממנו: ה"ג **נעשה עושה אחה בסיב שעל רגלו וכמוט שעל גבי כתיפו.** ואינו צריך להזהר [6] מלדחות סיב שקושר מנעלו ברגלו ומלישא משאוי על כתיפו: **ואם עברה.** הברהת בכך עברה ואינו חושש לה. להכי כתיב לעשות שמותר לעשות מלאכתו: **ואביי אליבא דר' שמעון.** מעיקרא מקמי דסברה האי בשר מאי עביד ליה: **נאומר נקון.** גדול שהוא בר עונשין ואומר למוהל לקון בהרתו בכוונה ליטהר: **קטן.** דלא ידע לכווני מאי איכא למימר ועל כרחיך במרוייהו כתיב בשר כדאמרי' לעיל ובשר דכתיב גבי קטן ביום השמיני ל"ל: **נאומר אבי הבן לקון.** דממתכוין לטהרו והוא מוזהר דלא ליעבד בידים וכמתכוין: **ואי איכא אחר.** שאינו חושש לטהרו ליעבד אחר ולא ליקו אב להתם. ואע"ג דרבייה קרא שהרי אתה יכול לקייס עשה בלא עקירת לאו לר' שמעון דהא אחר לא מיכוון ולא עבר ואמר ריש לקיש כו' ורבוא למאי אתא: **שאין תלמוד לומר עד בקר.** תניינא והנותר ממנו עד בקר דמאי למכתב והנותר באש תשרפו [a] אלא תשריפה קאי והכי קאמר והנותר ממנו בזמן שאסרתי לך דהיינו בקר ראשון כשיבא בקר שני שהוא חולו של מועד תשרפו אבל בי"ט לא. אלמא מידי דחול לא עבדינן בי"ט ופסח קרבן פ"ל [8] בניסן הוא שהוא חול ומילה שלא בזמנה נמי מידי דחול הוא **דכשבת זו לא היה זמנה: ולא עולם חול בי"ט.** אבריו תמיד של עי"ט אין קרבין בי"ט ומילה שלא בזמנה נמי כעולת חול בי"ט דמי: **דאסיא בקר"ג.** שבדמה ומה לרעת שדוחה עבודה מילה שלא בזמנה [a] שבת דוחה אותה כדאמרינן לעיל [a] שבת שנדחית מפני עבודה אינו דין שמילה שלא בזמנה דוחה אותה להכי איצטריך לבדו: **ואין עשה.** דמילה דוחה לא תעשה ועשה אבל בזמנה איתרבי מביום אפילו בשבת [b]: **גבי פסח.** כל מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו: **וצריכא.** למימר במרוייהו הלכה כר"ע דמכשירין לא דחו: מילה בזמנה ליכא כרת דקטן לאו בר עונשין הוא ואבוה לא מיחייב עליה כרת: **מתני' מוהלין.** חותך את הערלה: **ופורעין.** את העור המכסה ראש הגיד: **ומוללין.** את הדם ואף על גב דהיא עשיית חבורה שאין חבורה מחיבורו אלא על ידי [c] המגילה: **איספלנית.** תחבושת: **נועם בשינוי.** כמה דאפשר לשנויי משנינן: **לא טרף יין ושמן.** כך היו רגילין והיא רפואה שמערבין וטורפין בקערה יין ושמן יחד כדרך שטורפין ביצים בקערה: **תנוק.** כעין כיס לחוק היו עושין ומלבישים את ראש הגיד עד העטרה וקושרים שם כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד: **לא אפקון.** לא הזמין: **כורך על ידו.** דרך מלבוש לשנותו מדרך הולאה בחול:

גמ'

ואביי אליבא דר' שמעון. ולרבי יוחנן לא מיבעיא ליה דמוקי ליה בינוני ולאביי נמי דאמר לעיל דבינוני אתי מבינוני מצי למימר דסבר ר' יוחנן מילתא דאתי בק"ו טרא וכתב לה קרא: **באומר** לקון בהרתו הוא מתכוין. וא"ת אם כן אמאי קאמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה הא לר"ש נמי איכא בינוני ומילה בזמנה הכא ויש לומר דלשון בריית משמע דמיירי בלא מתכוין מדלא קתני בשר אע"ג דמתכוין לקון בהרת ימול:

ותנן נמי גבי פסח בה"ג אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע. והכא לא פריך הילכתא למיתא משום דנפקא מינה גבי מילה אע"ג דגבי מילה נמי פסיק הכי מ"מ לאלומי פיסקא דמילה פסיק נמי גבי פסח אגב דפסיק גבי מילה דתילף מינה שפסק ברור הוא לכל דבר [a]:

וצריכא דאי אשמועינן. אלרב יהוד' קאי דפסיק כר"ע הכא והתם דאי אלרבי עקיבא א"כ בפ' שתי הלחם (מנחות דף לו.) דקתני נמי בלא אמר ר"ע הוה ליה למימר ולריכא וכן פירש בקונטרס [b]:

עושין כל צרכי מילה בשבת. אע"ג דלעיל נמי קתני [1] בשילהי מפנין (ד' קמח:) התם תני לה אגב גרדא דמילי דתיובתא אבל הכא עיקר:

גדול

בשר ואף על פי שיש שם בהרת ימול. דתנאי למכתב ימול עבלתו וכתב בשר, לרבות בשר האמור בנגעים (ויקרא יג) אדם כי יהיה בעור בשרו (יומא לד:). מודה ר"ש בספיק רישיה ולא ימות. נאומר אתמוך דאם בהמה זו בשבת ואינו רואה שתמות, דסיון דאי דאפשר שלא תמות כמתכוין הסיב ליה, וכי אמריגן דבר שאין מתכוין מותר, כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא ופסקל ונלנד שלא יתכוין לעשות חרץ, ואע"ג דאיכא למימר דילמא עביד חרץ, כיון דלא מתכוין לחכי ואפשר לגרירה בלא חרץ, כי עביד נמי חרץ דהוי שלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (שבוה לג:). אם אתה יכול לקיים שניהם. כגון גדליס מעשה לך לא תלבש שעטנז, דלעולם של צמר ליתת של פשתן ולטולית של פשתן ליתת של פשתן (נזיר נח. וכעי"ז מנחות מ:). ואם לאו. אם אי אתה יכול לקיים את שניהם, כגון מילה בלעבע (נזיר שם). ליתן לו בקר שני לשריפתו. דהייטו ט"ז, דהכי משמע קרא ולא מותיבו ממנו עד בקר, דהייטו עד בקר של ט"ו, ולא נותר ממנו עד אידך בקר בא"ח תשרופו, דהייטו יום ט"ז שהוא חולו של מועד (תמורה ד: וכעי"ז לעיל כד:). ולא עולת חול ביו"ט. כגון אבבי תמיד של ערב יו"ט שלא הוקטרו מבעוד יום אין מעלין אותן משלחנה (לעיל כד:). הוא לבדו. קבלתי יתרי ניהו, דתני לגמרא אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם (שם). ולא מכשיריו. מבשרי באוכל, כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכיריים (שם) היכולין לעשות מבעוד יום (פסחים פג:). ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו. דאי לא ממעט קרא אתא בק"ו לדחות ואתי קרא ומיעטה, דליון דשלא בזמנה היא, כגון גר שנתגייר וקבון שנתגלח אביו ועבר וזמנה, ושהייה לגמרא (פסחים פד:). שבתון עשה הוא. דמשמע שבתון בו (לעיל כה:). דליכא כרת. לבו ביום אם יומל לגמרא (פסחים שם:). דבכרתו עליה י"ג בריתות. מילה י"ג בריתות נאמרה בה באותה פרשה שנאמרה לאברהם (שם).

מוסף רש"י

בשר ואף על פי שיש שם בהרת ימול. דתנאי למכתב ימול עבלתו וכתב בשר, לרבות בשר האמור בנגעים (ויקרא יג) אדם כי יהיה בעור בשרו (יומא לד:). מודה ר"ש בספיק רישיה ולא ימות. נאומר אתמוך דאם בהמה זו בשבת ואינו רואה שתמות, דסיון דאי דאפשר שלא תמות כמתכוין הסיב ליה, וכי אמריגן דבר שאין מתכוין מותר, כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא ופסקל ונלנד שלא יתכוין לעשות חרץ, ואע"ג דאיכא למימר דילמא עביד חרץ, כיון דלא מתכוין לחכי ואפשר לגרירה בלא חרץ, כי עביד נמי חרץ דהוי שלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (שבוה לג:). אם אתה יכול לקיים שניהם. כגון גדליס מעשה לך לא תלבש שעטנז, דלעולם של צמר ליתת של פשתן ולטולית של פשתן ליתת של פשתן (נזיר נח. וכעי"ז מנחות מ:). ואם לאו. אם אי אתה יכול לקיים את שניהם, כגון מילה בלעבע (נזיר שם). ליתן לו בקר שני לשריפתו. דהייטו ט"ז, דהכי משמע קרא ולא מותיבו ממנו עד בקר, דהייטו עד בקר של ט"ו, ולא נותר ממנו עד אידך בקר בא"ח תשרופו, דהייטו יום ט"ז שהוא חולו של מועד (תמורה ד: וכעי"ז לעיל כד:). ולא עולת חול ביו"ט. כגון אבבי תמיד של ערב יו"ט שלא הוקטרו מבעוד יום אין מעלין אותן משלחנה (לעיל כד:). הוא לבדו. קבלתי יתרי ניהו, דתני לגמרא אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם (שם). ולא מכשיריו. מבשרי באוכל, כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכיריים (שם) היכולין לעשות מבעוד יום (פסחים פג:). ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו. דאי לא ממעט קרא אתא בק"ו לדחות ואתי קרא ומיעטה, דליון דשלא בזמנה היא, כגון גר שנתגייר וקבון שנתגלח אביו ועבר וזמנה, ושהייה לגמרא (פסחים פד:). שבתון עשה הוא. דמשמע שבתון בו (לעיל כה:). דליכא כרת. לבו ביום אם יומל לגמרא (פסחים שם:). דבכרתו עליה י"ג בריתות. מילה י"ג בריתות נאמרה בה באותה פרשה שנאמרה לאברהם (שם).

רב נסים גאון

שאינה אסורה אלא משום אשת אח בלבד, אבל באחות אשתו שהיא אשת אחיו ודומה לה מן ט"ו נשים המנויין במשנה, לא נאמר בהן תנאי להתיר היבום. ואילו נשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן ובן אין לו, אין לאשתו על שמעון לא חליצה ולא יבום ולא אחי עשה דאמר רחמנא יבמה יבא עליה

תורה אור השלם

1 וביום השמיני ימול בשר ערלתו: ויקרא יב ג
2 השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים כאשר צויתים תשמרו לעשות:
דברים כד ח
3 ולא תותירו ממנו עד בקר באש תשרפו: שמות יב י
4 עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה: במדבר כח י
5 וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: שמות יב טז
6 דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש:
ויקרא כג כד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל אתה עושה אותו בסיב: (ב) שם דאפשר לעשות: (ג) רש"י ד"ה שאין מ"ל וכו' בגאם תשרפו אלמא דאשריפה קאי וכו' דחול הוא דביי"ט זו לא: (ד) ד"ה דאמתי וכו' כדאמרינן לעיל י"ט שנדחית: (ה) ד"ה ומוללין וכו' אלא ע"י (המגילה) תוי"ט וכ"ג ס"א חבורה: (ו) תוס' ד"ה עושין וכו' קאני לה בשילהי:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שאין ת"ל וכו' י"ד בניסן הוא שהוא חול. עיין בטורי אבן במגילה בתני מלוחים דף מז ע"ב ד"ה אף כאן:

רבינו חננאל

שהוא בן שמונה ימים שכתב בהם בשר. מילה דוחה את ערלתם. אבל בינוני שאינו לא גדול בן עונשין, ולא קטן בן שמונת ימים, אלא בינוני שהוא מבן שמונה ימים ולמעלה הן חסר והן יתר עד שיגיע להתחייב בעונשים, מנ"ל שמילתו דוחה צרעת. דיפרק אביי ואמר אתיא מביניא, כלומר משניהם מן הגדול ומן הקטן, ודברים פשוטין הן. ודברי רבא ורב ספרא פשוטין הן. אמר רב אשי היכא אמרינן דאתי עשה דחי לא תעשה כגון מילה בצרעת. כלומר אם יש צרעת בערלה בחתיכת הערלה והצרעת עליה נתקיימה המילה שפיר, וכן כלאים בציצית. אבל זה שאמר ויקרע בהרתו ויעבור חתיכת הצרעת להכשיר הכהן לעבוד עבודה אינה דומה לאילו, שיתכן שיחתוך הצרעת מעליו והוא לא יעשה עבודה, והנה נעקרה אזהרתו שלא לחתוך הצרעת שהוא לאו כמו שפירשנו למעלה, ולא נתקיימה עבודתו שהוא עשה. נגעים טהורין שפוסלין בכהנים מפורש בבכורות פ"ז [מ"ה], דתנן הכושי והגיחור והלוזן והנגס והחרש והשטוה והשכור ובעלי נגעים טהורין פוסלין באדם וכשרין בבהמה כו'. פירוש כל זמן שיש בכהן נגעים טהורים פסול לעבודה, חתכו טהר מיד ואין צריך טבילה. מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות. פי' כי ר' שמעון מודה בדבר שהוא ברור, כגון אדם שחותך ראש אדם ואומר שאין כוונתו להמיתו אלא להוציא (אם) [דם] ממנו, שאין שומעין לו אלא דנין אותו דין של הורג נפש. כך כל דבר שמתברר (מעשין) [מעשין] לאותה מלאכה, אין אומרין שלא היתה כוונתו לכך, וכה"ג אפילו ר' שמעון מודה. ואביי אליבא דר' שמעון קודם שישמע מרבא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות דהוה מוקים ליה כר' יהודה ולא כר' שמעון, הוה אמר דר"ש פליג נמי בהא, דסבר ר' שמעון חתיכות הערלה והצרעת עליה דבר שאין מתכוון הוא, שאין כוונתו לחתוך הצרעת אלא למול בנו, וכי האי לר' שמעון שרי ולא צריך קרא למשריה. אם כן אביי אליבא דר' שמעון האי בשר שרלתו מאי עביד ליה. אמר רב משרשיא באומר לקון בהרתו הוא מתכוין, כלומר בדבר מוכיח שמתכוין לקון בהרתו בא הכתוב לבטלו להתיר. ואקשינן תינח גדול, פי' שיש בו דעת, יש לומר כן מתכוין לקון בהרתו, קטן שאין בו דעת אינו כתוב בו בשר להתיר חתיכת צרעת במילה. ואמרינן קטן נמי מתכוין אבוה דאמרינן לבנו לחתוך בהרת בנו. ואמרינן בעת שיש בהרת בערלה הקטן ימול אחר זולתו אבי הבן, שהאחר אין מתכוין לחתוך ההבהרת, ודבר שאין מתכוין לר' שמעון שרי ולא הוה צריך קרא למשריה, דאמר רבי שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה, ולא ודחי [ויקרא יח] ואשה אל אחותה לא תקח שענש בה הכתוב כרת. ובזה אמרה המשנה ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וכו'. ואמרו בתלמוד [יבמות דף חן] בסוף הדבר רבא אמר ערוה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה את לא תעשה שיש בו כרת. וכמו כן אם יהיה לא תעשה שאין בו כרת אבל נוסף עליו עשה שנמצא באותה מצוה עשה ולא תעשה אי לנו נמי לדחותה במצות עשה, לפי שיצאת מן כלל לאו גרידא מפני הציווי שנתוסף עליה. ואפילו שתי מצות עשה שהן זו כנגד זו ואין אחת מכרעת מחברותה אין לנו לדחות אחת מהן מפני האחרת, כמו שנאמר בתלמוד בפרק תמיד נשחט [פסחים דף נפ] בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בה כרת ודידהו עשה דהשלמה שאין בו כרת, אלא לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מכדי האי עשה והאי עשה מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה. וכל שכן אם יהיה עשה ולא תעשה, שמן הדין לקיים אותם יותר מלקיים העשה בלבד שכנגדם, אלא אם יהיה דבר מיוחד שייחדו הכתוב אם החכמים שנעשה כמו שהוא מפורש. ואנו מזכירים עיקר שתקיש לו כל מה שתמצא מזה הענין ונאמר, אמר הקב"ה ביום אחד לחודש השביעי שהוא יום ראש השנה [ויקרא כג] יהיה לכם שבתון, זה מקרא מלא בציווי השביתה. ואמר עוד מלאכת עבודה לא תעשו, והזהיר בו מלעשות מלאכות מיוחדות. נמצא עלינו בקידוש היום עצמו שהיא מלא תעשה. עוד ציונו לו לתקוש בשופר שנאמר [במדבר כט] יום תרועה יהיה לכם. ובעת שלא תיקנונו השופר מעבר יום טוב וצמנו לתקוע בשופר לקיים המצוה, ואי אפשר להיות דבר זה אלא עד שנתחוך השופר ונתקן אותו ונחלל קדושת היום, ראוי לנו שנניח מצות שופר שהיא עשה ולא נחלל היום שיש בחיוב קידוש עשה ולא תעשה, שאי אפשר שיבא עשה בלבד ודחיה עשה ולא תעשה יחדיו. וכגון זה מילה בזמנה, והוא מי שנתאחר לאחר יום ח' מחמת חולי שאירע לתינוק או מפני הספק כמו שנינו [לקמן דף קכז] בין השמשות ערב שבת נימול לי', יום טוב אחר שבת נמול לי"א. וכשתהיה מילה שלא בזמנה אינה מותרת ביום טוב, כי יום טוב יש בו עשה ולא תעשה, ולא